

Για έναν Ριζικό Αθεϊσμό (με αφορμή τα 80 χρόνια από την Ισπανική Επανάσταση)

Νώντας Σκυφτούλης

Ένα κείμενο για τα 80[1] χρόνια της Ισπανικής Επανάστασης.

Η εγγενής Αντίφαση[2] στον πυρήνα της ιδεολογίας του Αναρχισμού μεταξύ πολιτικού[3]-κοινωνικού[4]— εκδηλώθηκε στην ισπανική επανάσταση, (στην οποία η ιδεολογία του αναρχισμού ήταν πρωταγωνίστρια) με την πιο οριακή παραδοξολογία, οδηγώντας την ιδεολογία του αναρχισμού σε αναγκαστική απόδραση από την κοινωνία, εγκλωβισμένη πλέον στο χώρο της αυθαιρεσίας και της μικροϊδεολογίας.[5]

Η πολλαπλασιαστική δύναμη αυτής της Αντίφασης, άφηνε αιωρούμενες ή με λειτουργική αμφισημία[6] τις επιμέρους αντιφάσεις: αντιφασιστικός αγώνας-κοινωνική επανάσταση, αναρχική δικτατορία, (ελευθεριακός κομμουνισμός)- δημοκρατία (συνεργασία),[7] πολιτική-εξουσία.

Έκτοτε η εμπειρία δεν συνέθεσε αυτές τις αντιφάσεις, ούτε βεβαίως «νομιμοποίησε την ιδεολογία»[8] του αναρχισμού 80 χρόνια τώρα. Κατά την γνώμη μας δεν πρόκειται απλά για Αντίφαση με αντιφάσεις. Πρόκειται για την εγγενή **δυαρχία** της ιδεολογίας του Αναρχισμού, αλλά και κάθε ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ.[9]

Η Δυαρχία είναι η βάση της κοσμοαντίληψης του Μεσαίωνα και πολύ περισσότερο είναι αυτή που συγκροτεί τη Μεσαιωνική σκέψη, αδυνατώντας να αντιληφθεί προβλήματα σχέσεων ανάμεσα στο **πνεύμα** και στα **αισθητά**, αφού θεωρεί προϋπόθεση της ύπαρξης του φυσικού κόσμου το δημιουργό θεό. Έκτοτε η πραγματικότητα ή ο αισθητός κόσμος ερμηνεύονταν ή καθαγιαζόνταν από το συγκροτημένο πνεύμα (θεό). Αυτό ακριβώς το σχήμα απέκλεψε η Ιδεολογία από την θεολογία με σκοπό να ερμηνεύσει τη φυσική

και κοινωνική πραγματικότητα.

Έτσι εξηγείται γιατί η Ιδεολογία έχει δύο γλώσσες, δύο νοήματα, δύο ερμηνείες, δύο τροπικότητες. Η μία αφορά τον κόσμο του αισθητού και η άλλη τον κόσμο του ιδεατού (του εσωτερικού της ιδέας ή την καθ'εαυτήν).[10] Και φυσικά τόσο η θρησκεία, όσο και η ιδεολογία θεωρούν οντολογικά κατώτερο τον αισθητό κόσμο και ανώτερο το πνεύμα, την ιδέα, τον κόσμο του υπερβατικού. Οι σχέσεις ανάμεσα στο πνεύμα και στα αισθητά «γίνεται ευκολότερα αντιληπτή, αν αναλογιστούμε τα εννοιολογικά ζεύγη στα οποία μπορεί να αναλυθεί ή να μεταφραστεί το πρόβλημα αυτό: υποκείμενο-αντικείμενο, θεός-κόσμος, δυνατότητα-πραγματικότητα, ψυχή-σώμα, νόηση-αισθήσεις, λόγος-ψυχόρμητα, δέον-είναι, κανονιστικό-αιτιώδες, βασιλεία του θεού ή του λόγου-ιστορία».[11]

Εμείς θα προσθέσουμε άλλα τρία ζεύγη για να αντιληφθούμε που το πάμε το ζήτημα: Ιδέα-εμπειρία, κοινωνικό-πολιτικό, όλο-μέρη, τα οποία υπήρξαν κατ'έξοχήν θεολογικά και κατ'επέκταση ιδεολογικά ζεύγη που απασχόλησαν, αλλά τώρα βρίσκονται θαμμένα στον τάφο του θεού πατέρα τους. Οι όποιοι τυμβωρύχοι ματαιοπονούν.

Η μεγάλη προσπάθεια (Διαφωτισμός) ενάντια στο θεό για την αποκατάσταση του αισθητού κόσμου, της φύσης, για την ανατίμηση της ύλης είχε σαν συνέπεια να αρθούν αρκετά προβλήματα στη σχέση ύλης-πνεύματος. Δεν προχώρησε όμως στην έσχατη συνέπεια: **στον πλήρη Υλισμό και Αθεϊσμό.**

Αυτό οφείλεται στον καθομολογούμενο φόβο απέναντι στον Μηδενισμό που πρόβαλλε σαν γνήσιο τέκνο του Διαφωτισμού, σαν ο οριστικός θεοκτόνος και ο ολοκληρωτικός αποκαταστάτης της φύσης και της πλήρους ελευθερίας. Βοήθησε τον Διαφωτισμό στην άρση πολλών αμφισημιών του, χωρίς όμως ο τελευταίος να τον υιοθετήσει κυριαρχικά.

Δεν υπάρχει θεός, δεν υπάρχουν φυσικοί σταθεροί και αμετάβλητοι κανόνες. Δεν υπάρχουν ηθικές αξίες και απαξίες

σταθερές και αμετάβλητες, που να εξοβελίζουν την δυαρχία οριστικά, υιοθετώντας την μονιστική-υλιστική αντίληψη. Η ελευθερία της ελευθερίας είχε πλέον τεθεί, ή μάλλον για να είμαστε ειλικρινείς είχαν τεθεί οι όροι της «καθαρής»[12] ελευθερίας.

Αυτή ακριβώς είναι η πηγή του αναρχισμού γι'αυτό είναι ο μόνος που προσπάθησε να δώσει νοηματικό περιεχόμενο στην ελευθερία με απόλυτη συνέπεια, επιλέγοντας αρκετές φορές να «αυτοκαταστραφεί» παρά να καταστρέψει το ανθρώπινο γένος. Γι'αυτό και οι αναφορές μας σ'αυτό το αξιοπρεπές ιδεώδες. Δηλαδή παρ'όλη τη μετέπειτα ιδεολογικοποίησή του, δεν ακολούθησε το αιματηρό δρόμο της Ιδεολογίας δεσμευμένος προφανώς από την γενεσιουργό του αιτία.

Με άλλα λόγια: Ο Αναρχισμός **έπιασε** το νήμα του «ελευθεριαστικού» και αθεϊστικού κινήματος του Διαφωτισμού και στην προσπάθειά του να δώσει νοηματικό περιεχόμενο στην **ελευθερία**, εντάχθηκε στις διαστάσεις[13] που επέβαλε η Γαλλική επανάσταση του 1789, οπότε και εισερχόμαστε και τυπικά στην εποχή της ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ.

Ενώ αν δεν είχε ενταχθεί ο αναρχισμός στη διάσταση της Γαλλικής επανάστασης, εάν δηλ. δεν είχε «λησμονήσει» τις ελευθεριακές, μηδενιστικές, ή ακόμη και φιλελεύθερες καταβολές[14], θα είχε επιβάλλει τις διαστάσεις της «καθαρής» ελευθερίας[15]. Η ιδεολογικοποίηση του Αναρχισμού έστρωνε το έδαφος πλέον να ενταχθεί σε οποιαδήποτε δυαρχία, υλιστική ή ιδεαλιστική. Χέγκελ ή Μαρξ.

Ο Μαρξ με την υλιστική δυαρχία **δομή[16]-υπερδομή, βάση[17]-εποικοδόμημα, τρόπος παραγωγής-συνείδηση**, έθεσε με αυτόν τον τρόπο[18] τους όρους της μαρξιστικής «ελευθερίας»[19], προαναγγέλλοντας τον Λένιν και την κομμουνιστική δυαρχία. (Κόμμα-φύση, κοινωνία) καχέκτυπο της θωμιστικής μεσαιωνικής δυαρχίας (εκκλησία-φύση, κοινωνία). Ιδεολογία και θεολογία σε μια συμμαχία για την επικράτηση της ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

Ο Αναρχισμός εντάχθηκε στην Α΄ Διεθνή παρ'όλες τις κριτικές περί «κόκκινου δεσποτισμού», όπως εντάχθηκε 80 χρόνια περίπου αργότερα, παρά τις αντιρρήσεις στον αντιφασιστικό αγώνα του '36 με τους ιεροεξεταστές απόγονους του Μαρξ. Φυσικό και επόμενο στο βαθμό που είχε υιοθετήσει τον ορισμό της ελευθερίας ως κομμουνισμό, εισχωρώντας βαθύτερα στη Μαρξιστική φιλοσοφική δυαρχία. Δέσμιος όμως της ελευθεριακής καταβολής, ο αναρχισμός[20] (νιώθοντας πάντα άβολα στη μαρξιστική δυαρχία) παρουσίαζε τη διάσταση της καθαρής ελευθερίας,[21] αγωνιζόμενος με το γνωστό τρόπο ενάντια στους βασιλιάδες, πρίγκιπες, κληρικούς και παράλληλα οπισθοδρομούσε στην αγκαλιά της ιδεολογίας, η οποία τελικά τον καθόρισε, οδηγώντας τον στην ανυποληψία.

Θα αναφερθούμε συνοπτικά σε μια ακόμη υπόθεση που αφορά μια κλοπή της Ιδεολογίας από την Θεολογία και η οποία σας είναι γνωστή, όπως γνωστή σας είναι η απόληξή της: Είναι η ΥΠΟΣΧΕΣΗ.

Στα πλαίσια της Δυαρχίας, η υπόσχεση εμφανίζεται ταυτόχρονα με τη Μαγεία και το Θεό: Η βασιλεία των ουρανών, η οποία προϋποθέτει την υποταγή του Αισθητού στο Θεό. Η υποταγή στην Ιδεολογία τώρα υπόσχεται τον καπιταλισμό, τον κομμουνισμό, τις κολλεκτίβες, την όποια μελλοντολογική κατάσταση πραγματοποίησης όλων των επιθυμιών, αφήνοντας τους μελλοντικούς ανθρώπους στη χειραγώγηση της ιδέας ή απεγκλωβίζοντάς τους από κάθε νοησιαρχικό άγχος.

Ο Αναρχισμός αφού εντάχθηκε στην Ιδεολογία, δεν απέφυγε την ομιχλώδη μελλοντολογική του υπόσχεση και αυτό το πρόβλημα το αντιμετώπισε το 1936 θεωρώντας ότι ο αντιεξουσιαστικός σοσιαλισμός θα πραγματοποιηθεί επειδή ο κόσμος έγινε αναρχικός.

Παρά ταύτα, το ταξίδι του Φανέλι στην Ισπανία ήταν παραπάνω από επιτυχές. Απεσταλμένος μεν της Διεθνούς αλλά και της Συμμαχίας του Μπακούνιν, δημιούργησε όχι μία συλλογικότητα (εργαζομένων) αλλά και δεύτερη (αναρχικών). Παρ'όλες τις

καταγγελίες του πολέμιου των Αναρχικών Πωλ Λαφάργκ[22] για ύπουλη δράση του Φανέλι εις βάρος της μαρξιστικής φράξιας, τα πράγματα είχαν πάρει το δρόμο τους. Σε πολύ μικρό διάστημα η συνδικαλιστική οργάνωση διευρύνει την απήχησή της στην κοινωνία και το περιεχόμενό της παίρνει το όνομα αναρχικό, για να καθορίσει τις μετέπειτα εξελίξεις της εργατικής τάξης στη Ισπανία. Από το 1870 μέχρι το 1910 που ιδρύεται η CNT, οι αναρχικοί μαζί με την εργατική τάξη μετέχουν στον πιο σκληρό αιματηρό ταξικό ανταγωνισμό.

Είναι η εποχή που η αποκατάσταση του φυσικού κόσμου σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και στη Ρωσία φαίνεται οριστική και αμετάκλητη. Οι αντιπρόσωποι του Θεού (βασιλιάδες, πρίγκιπες, καρδινάλιοι) περνούν δύσκολα χρόνια. Η ελευθερία είχε κάνει τη πιο απειλητική εμφάνιση στην ιστορία. Μετά από τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο η CNT με τα αγωνιστικά εύσημα ενός σαραντάχρονου ταξικού πολέμου δε αποκαθίσταται μόνο κοινωνικά, αλλά εδραιώνεται σαν η πλειοψηφία της εργατικής τάξης.

Η ιδεολογία όμως καιροφυλαχτεί. Συγκροτείται το 1927 η FAI. Το διφορούμενο της ίδρυσής της δεν διευκρινίστηκε μέχρι σήμερα (καταλυτική ή καθοδηγητική δράση;). Ας το ξεπεράσουμε, γιατί τα χρόνια που έρχονται είναι κρίσιμα. Ο φασισμός (ο πραγματικός φασισμός) απλώνεται στην Ευρώπη, τα Λαϊκά μέτωπα τρέμουν, ο Φράγκο προκαλεί με πραξικόπημα. Οι αναρχικοί συντρίβουν τους πραξικοπηματίες και έχουν την κατάσταση στα χέρια τους. Γίνονται αρκετά θετικά και αρνητικά πράγματα στα πλαίσια της αναρχικής αμφισημίας. Το σημαντικότερο όμως, είναι η εκδήλωση των δομικών αντιφάσεων της ιδεολογίας του αναρχισμού. Αν για τους κομμουνιστές η επίλυση των αντιφάσεων της ιδεολογικής δυαρχίας λύνεται με την κατάκτηση της εξουσίας και την επιβολή του ολοκληρωτισμού, για τους αναρχικούς η δυαρχία τους, δεσμεύεται από το ελευθεριακό «background» που τους χαρακτηρίζει και υιοθέτησαν χωρίς καμιά σκέψη τη μη κατάληψη της εξουσίας και το υιοθέτησαν κι αυτό, τελείως **ιδεολογικά και όχι πολιτικά.**

Ενδεικτικές αντιφάσεις:

- Δεν απαντήθηκε το ερώτημα, ποιός έχει την εξουσία;[23]
- Δεν προσδιορίστηκε ο ρόλος των συνδικάτων και ο ρόλος της κυβέρνησης (τοπικής, εθνικής).
- Πολιτοφυλακές ή στρατός;
- Απουσία πολιτικής κατεύθυνσης στη θέσμιση.
- Απουσία πολιτικής απόφασης ή πρότασης για την ισπανική κοινωνία στο σύνολό της.
- Απουσία συγκεκριμένης πολιτικής πρότασης οργάνωσης και αυτοθέσμισης της αναρχικής κοινωνίας.[24]
- Μη πολιτική απόφαση για την κεντρική τράπεζα και το χρυσό των Αζτέκων που τελικά οδηγήθηκε στον Στάλιν.

Από την αρχή του άρθρου δίνουμε την απάντηση, ότι δεν θα μπορούσαν σε καμιά περίπτωση να απαντήσουν, εν όσω ο αναρχισμός, το αξιοπρεπές αυτό ιδεώδες, ήταν χειραγωγημένο από την «μαγεία» του κοινωνικού και παράλληλα δέσμιο της ελευθεριακής του φύσης.

Η επανασύνδεση με τον ριζικό αθεϊσμό και κατά συνέπεια με την ελευθερία, είναι δυνατόν να αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον της κοινωνίας και του ανθρώπου, προκειμένου να αναλάβει τις τύχες στα χέρια του. Αυτό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, μόνον εάν δεν μεσολαβεί ανάμεσα στο άτομο και στη φύση ούτε ο θεός ούτε η θρησκεία, ούτε η αυθεντία ούτε η ιδεολογία.

Ένας νέος Διαφωτισμός κατά τη γνώμη μας πρέπει να έχει αναφορά μόνον στην ελευθερία μιας και τα άλλα ζητήματα αποκατάστασης της φύσης έχουν επιλυθεί. Το ότι δεν υπάρχει θεός, αυθεντία, φυσικοί και κοινωνικοί νόμοι σταθεροί και αμετακίνητοι, είναι πλέον αδιαμφισβήτητο. Ο φιλελευθερισμός, η επικρατούσα αντίληψη, έφθασε στα όρια του με το: *Ελευθερία στη κατανάλωση, ισότητα στη κατανάλωση, αδελφότητα στη κατανάλωση.*

Ο επαναπροσδιορισμός της ελευθερίας δεν έχει προαπαιτούμενο σήμερα τη νοσηματοδότησή της (περιεχόμενο), αλλά την **οροθέτησή** της. Δηλαδή αυτό που έχουμε να κάνουμε, είναι να δημιουργήσουμε τους όρους που θα μας «νομιμοποιούν» να μιλάμε

για αυτήν. Όσον αφορά το περιεχόμενό της είναι ένα άλλο μεθεπόμενο στάδιο.

Για την απομάγευση της ελευθερίας ορισμένοι όροι[25] είναι κατανοητοί και αυτονόητοι σήμερα:

- Δεν είναι δυνατόν να μιλάει κάποιος για ελευθερία και παράλληλα να αναπαράγει σχέσεις κυριαρχίας (κατάληψη της εξουσίας).
- Η ιδεολογία σαν συνέχεια της θρησκευτικής δυαρχίας δεν οδηγεί ούτε οδήγησε στην ελευθερία. Αντιθέτως... Δεν μπορεί ένας ιδεολόγος των ρόλων και των στερεοτύπων να προσεγγίσει την ελευθερία, μιας και είναι πλησιέστερα στον ολοκληρωτισμό.
- Η «αφηρημένη» και αυθαίρετη γλώσσα, ο ασκητικός θεολογικός λόγος, η γενίκευση, είναι τα χαρακτηριστικά του ολοκληρωτικού δικαίου και μόνο η ενδελέχεια και η σαφήνεια μπορούν να επαναπροσδιορίσουν την ελευθερία.

Η παρέμβασή μας στην κοινωνία, η διαρκής αλληλεπίδραση της αμεσότητας αργά ή γρήγορα θα άρει τα ιδεολογικά ζεύγη όλο-μέρη, πολιτικό-κοινωνικό καθώς και την ξύλινη γλώσσα της φενάκης σε μια καθαρή **πολιτική[26], απομαγευμένη και αθεϊστική δράση.**

Οι Ισπανοί έδειξαν σ'όλη την ανθρωπότητα ότι η ελευθερία χωρίς εξουσία είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί. Εμείς θα διευκρινίσουμε το αδιαμεσολάβητο του ελευθεριακού προτάγματος μετατρέποντάς το σε πλειοψηφικό κοινωνικό ρεύμα και δυνατότητα να πραγματοποιηθεί, αφήνοντας τους «ιδεολόγους», τους «ρόλους», τους «ψευδοθρησκευόμενους» στην α-νοησία των αργών ρυθμών της προβιομηχανικής κοινωνίας.

Δίχως λοιπόν το φόβο του θεού και των νοητικών κατασκευών του, σαν οι αρχαιότεροι θεοκτόνοι, ας αφήσουμε την ιδεολογία να γείρει στη δύση της. Ας προετοιμαστούμε να πούμε στους εαυτούς μας και στην κοινωνία τι ακριβώς θέλουμε χωρίς παραμύθια και παραμυθάκια.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Για τα 50 χρόνια του Ισπανικού εμφυλίου έχει γραφεί ίσως το σπουδαιότερο πολιτικό κείμενο του Ιταλού Nico Bertì, «Ισπανία 1936 Πόλεμος και Επανάσταση», εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα σε μετάφραση Π. Καλαμαρά, το οποίο και συμβουλευτήκαμε και το προτείνουμε να μελετηθεί. Ωστόσο θεωρούμε ότι για τα 80 χρόνια απαιτείται άλλο κείμενο.

[2] Δεν είναι αντίφαση αλλά Δυναρχία, η οποία διευκρινίζουμε ότι είναι ένα θεολογικό φαινόμενο που χαρακτήριζε τη μεσαιωνική σκέψη (θεός-αισθητά).

[3] Η πολιτική ως αρχική διαδικασία απομάγευσης του κόσμου.

[4] Κυριαρχία υπερβατικού (εκμάγευση του κόσμου).

[5] Σημεία μικρο-ιδεολογίας αλλά ελληνικά, στον αναρχισμό αλλά ελληνικά έχουμε στη δεκαετία του 80: αποχή από την μισθωτή εργασία, από τη φοίτηση στα πανεπιστήμια. Πρόσφατα μικρο-ιδεολογήματα: αντι-MME, αντιεμπορευματικό, δηλ. νέος Πανιώνιος.

[6] Λειτουργική, γιατί συμμετείχαν οι αναρχικοί τότε στον έναν πόλο, τότε στον άλλον των αντιφάσεων. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν υποτιμούμε τη στάση τους απέναντι στις αντιφάσεις τους. Εδώ έχουμε 2016 και το αντιφασιστικό τείνει να κυριαρχήσει στο χώρο, λες και βρισκόμαστε στα πρόθυρα του Β' παγκοσμίου πολέμου. Πόσο μάλλον τότε. Θεωρούμε ότι στην Ισπανία εκφράστηκε η εξτρεμιστική τάση (Γκαρθία, Μοντσενύ) και υπό αυτή την έννοια η κριτική μας στην ισπανική επανάσταση αγγίζει το σύνολο του ισπανικού αναρχισμού.

[7] Το γνωστό δίλημμα του Γκαρθία Ολιβέρ της ομάδας Nosotros που διετέλεσε υπουργός.

[8] Κοινωνική αποκατάσταση.

[9] Θα έχει γίνει αντιληπτό ότι με τον όρο ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ εννοούμε ενιαίο σύστημα ερμηνείας της κοινωνίας και της φύσης που καθυποτάσσει τις αιτίες και τα αποτελέσματα σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. Πρόκειται περί ψευδούς και αυθαίρετης κατασκευής.

[10] Ο οποιοσδήποτε δεν αποδέχεται αυτό το σχήμα σε περιόδους κυριαρχίας της Δυναρχίας (ιδεολογίας-θρησκείας) από την άποψη

της μεθοδολογίας και όχι του νοήματος, δηλ. πρέπει να εξοντωθεί και εξοντώνεται. Η απολυτότητα είναι η προϋπόθεση και ο ολοκληρωτισμός ο τρόπος. Ή και τα δύο ή κανένα. (Μεσαίωνας, Λενινισμός, Φασισμός).

[11] «Ευρωπαϊκός διαφωτισμός» του Π. Κονδύλη τόμος Α΄σελ. 18, εκδόσεις Θεμέλιο.

[12] Εννοούμε τους όρους που να μας επιτρέπουν να μιλάμε για την ελευθερία, πριν από κάθε νοηματικό της περιεχόμενο. Πρόκειται για αντιστοιχία του Καθαρού Λόγου.

[13] Αριστεράς-Δεξιάς.

[14] Ο Ρόκερ είναι σαφής ως προς τις διαφωτιστικές καταβολές του αναρχισμού.

[15] Δηλαδή τη διάσταση Πάνω-Κάτω που οριστικοποιεί την κατάργηση της εξουσίας και υιοθετεί το αυτεξούσιο. Ενώ αντιθέτως η διάσταση που κυριάρχησε, οδηγούσε τότε στη αριστερή και τότε στη δεξιά εξουσία (δικτατορία).

[16] Αισθητά-Πνεύμα.

[17] Αισθητά-Πνεύμα.

[18] Κλεμμένο από τη θεολογία.

[19] Κομμουνισμός, ο μαρξιστικός ορισμός.

[20] Η εκδίωξή του από την 1^η Διεθνή άνοιξε τον αναρχισμό και τον νομιμοποίησε στην κοινωνία και κυρίως στους εργαζόμενους.

Δεν είχε διώξει την 1^η διεθνή από τη συλλογιστική του.

[21] Η μη κατάληψη της εξουσίας βασικό σημείο της ελευθερίας όπου μαζί με την κατάργηση του κράτους, ήταν ο μόνιμος προστάτης του αναρχισμού ως ελευθεριακού προτάγματος για το λόγο αυτό δεν εξέπεσε στον ολοκληρωτισμό.

[22] «Το δικαίωμα στη τεμπελιά». Άλλη μια παραδοξολογία του Ελληνικού αναρχισμού να επικαλείται τον κύριο πολέμιό του μόνο και μόνο γιατί βόλευε τα αντεργατικά μικρο-ιδεολογήματα.

[23] Την πραγματική εξουσία την είχαν οι αναρχικοί και τα συνδικάτα. Παραδόξως την μεταβίβασαν στη σκιώδη κυβέρνηση της Καταλωνίας και της Μαδρίτης και όχι βεβαίως στην κοινωνία. Είναι σαφής η απουσία πολιτικής απόφασης.

[24] Όταν λέμε αναρχική κοινωνία δεν πρέπει να την εννοούμε όπως τη βασιλεία των ουρανών, όπου όλα είναι οργανωμένα από

τον θεό. Η κοινωνία χωρίς εξουσία οργανώνεται από τους ανθρώπους και γι'αυτό θα πρέπει να υπάρχει έρευνα και πρόταση ως προς την εφαρμογή από τους ίδιους τους ανθρώπους. Δεν αρκεί οι άνθρωποι να γίνουν αναρχικοί για να ανατείλλει αυτόματα η αναρχική κοινωνία, αλλά η ελεύθερη κοινωνία οικοδομείται από αυτεξούσιους και αυτόνομους ανθρώπους.

[25] Οι όροι της ελευθερίας δεν είναι φυσικά οι δύο που αναφέραμε, είναι αρκετοί. Το ζήτημα είναι να συζητήσουμε για τους όρους. Όπως για παράδειγμα τα δυαρχικά ζεύγη όλο-μέρη, πολιτικό-κοινωνικό που μας αφορά η άρση τους. Αν αυτά δεν αρθούν, τότε για τι ελευθερία μιλάμε; Είναι δυνατόν να μιλάμε (για όλο-μέρη) δηλ. για θεό και αισθητά ή για πολιτικό-κοινωνικό δηλ. απομάγευση-θρησκευτικό. Προκειμένου να μιλάμε για ελευθερία τα ζεύγη αυτά θα πρέπει να αρθούν. Η δράση δε μπορεί παρά να είναι μονιστική, αθεϊστική, πολιτική.

[26] Ο όρος *πολιτική* εννοείται στη προκειμένη περίπτωση με την Αριστοτελική έννοια της πολιτείας, και μη συγχέουμε την πολιτική με την κυρίαρχη πολιτική διαχείριση των πραγμάτων.

*Το παρόν κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό "contAct", Τεύχος 8 τον Οκτώβρη του 2006.